

Nr 142

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1955/56 till fångvården m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln, punkterna 34—37 och 40, föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet beräkna till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar och Omkostnader två förslagsanslag av 16 400 000 och 7 800 000 kronor, till Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m. och Inventarier m. m. för fångkolonier två reservationsanslag av 600 000 och 50 000 kronor samt till Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården m. m. ett förslagsanslag av 56 000 kronor.

I samma proposition har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1955/56 såsom investeringsanslag beräkna *dels* under statens affärsverksfonder (bilaga 23, punkten 1) till Förvärv av fångkolonier 500 000 kronor, *dels ock* under statens allmänna fastighetsfond (bilaga 23, punkterna 2—7) till Ombyggnad vid äldre fångvårdsanstalter, till Om- och tillbyggnad av arbetslokaler vid fångvårdsanstalter m. m., till Nybyggnad av arbetslokaler vid fångvårdsanstalter m. m., till Nybyggnad av personalbostäder vid fångvårdsanstalter m. m., till Utbyggnad av fångvårdsanstalten på Hall samt till Nybyggnad av fångvårdsanstalter m. m. 500 000, 412 000, 610 000, 800 000, 1 200 000 samt 1 500 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 140, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för den 25 februari 1955, framlagt de förslag, som framgår av den följande redogörelsen.

Driftbudgeten

Andra huvudtiteln

1:o) **Fångvårdsanstalterna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkten 1, s. 2—129) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i fångvårdsanstalternas personalförteckning, som föreslagits av departementschefen, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1955/56,

dels ock till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 16 587 400 kronor.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 15 927 000 kronor.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 april 1954 har departementschefen tillkallat sakkunniga för att utreda frågan om förnyelse av anstaltsbeståndet inom fångvården samt framställa härav påkallade rekommendationer och förslag. De sakkunniga, som antog benämningen *fångvårdsbyggnadsutredningen*, har den 8 december 1954 överlämnat förslag angående dels anstalter för fångvårdens ungdomsklientel och dels anstalter för förvarade och internerade. Förslagen har varit föremål för remissbehandling.

I statsrådsprotokollet lämnas (s. 3—41) en redogörelse för fångvårdsbyggnadsutredningens förslag angående anstalter för fångvårdens ungdomsklientel jämte däröver avgivna yttranden. Vidare redogöres (s. 42—48) för säkerhetsanstaltsutredningens förslag till vårdorganisation för förvarade och internerade samt (s. 48—88) för fångvårdsbyggnadsutredningens förslag angående anstalter för förvarade och internerade jämte avgivna yttranden. Ytterligare redovisas (s. 89—110) under rubriken *Övriga frågor* vissa andra aktuella spörsmål, främst fångvårdsstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår. Härutinnan får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

Departementschefen lämnar inledningsvis en redogörelse för det aktuella läget inom fångvården och anför följande.

Inom fångvården pågår sedan några år tillbaka ett omfattande nybyggnads- och reformarbete. Detta har till syfte att skapa en bättre och mera ändamålsenlig behandling av de intagna, och det sammanhänger sålunda med en ändrad uppfattning om fångvårdens uppgifter. Tidigare nöjde man sig med att fångvården skulle, i huvudsakligen straffande syfte, omhändertaga de dömda. Numera har man fått klart för sig att en så beskaffad fångvård ger ett dåligt resultat i kampen mot brottsligheten, och man eftersträvar alltmera att genom en individuell behandling av de intagna främja deras återanpassning i samhället och motverka återfall i brott. Härigenom ställes ökade krav på fångvården, både på dess personalorganisation och på dess materiella resurser.

I ett interpellationssvar rörande fångvården, som jag lämnade i första kammaren den 24 mars 1954, redogjorde jag för det pågående arbetet med fångvårdens nydaning. Jag vill därför hänvisa till denna utförliga framställning, och jag skall här uppehålla mig endast vid det aktuella läget.

Såsom jag vid flera tillfällen anmält för riksdagen har under de senaste åren avsevärda förbättringar gjorts i behandlingen. Efter ingående förberedelser har under år 1954, i enlighet med riksdagens tidigare beslut, anstaltsgruppering genomförts beträffande anstalter för vanligt fångförvar. För manliga intagna har skapats fyra anstaltsgrupper med Långholmen, Malmö, Härlanda och Härnösand såsom centralanstalter; för kvinnor har Växjö med tillhörande koloni inrättats såsom en anstaltsgrupp. Denna anstaltsgruppering bygger på ett förslag av 1951 års fångvårdsutredning att genom decentralisering enligt en s. k. räjongplan åstadkomma en enklare hand-

läggning av administrativa ärenden och en mera effektiv behandling av de intagna.

De erfarenheter, som hittills vunnits av anstaltsgrupperingen, synes vara goda. Särskilt har införandet av regelbundna sammankomster mellan befattningshavarna, s. k. behandlingskollegier, möjliggjort att behandlingen kan bättre än tidigare anpassas efter de intagnas personliga förhållanden. Då frågan om anstaltsgruppering behandlades vid 1953 års riksdag, lämnades ungdoms- och säkerhetsanstalterna tillsvidare åsido. Frågan om ett genomförande av anstaltsgrupperingen vid dessa anstalter torde vid lämplig tidpunkt få upptagas och övervägas med ledning av vunna erfarenheter.

Mycket viktiga frågor, som ur olika synpunkter kräver överväganden och åtgärder, gäller de intagnas frigivning och vad därmed äger samband. Dessa frågor har anknytning både till förhållandena under anstaltsvistelsen och till de anordningar för hjälp och tillsyn som kan vidtagas därefter. Betydelsen av behandlingskollegiernas verksamhet ligger icke minst däri, att den intagnes förhållanden vid frigivningen kan i god tid övervägas. Genom flera andra speciella åtgärder har man sökt inrikta anstaltsbehandlingen så, att den skall kunna främja den intagnes återanpassning efter frigivningen. Den långt framskridna upprustningen av arbetsdriften har i detta hänseende sin givna betydelse. Utredning pågår rörande arbetspremierna och deras fördelning, och vidare är självfallet den pågående utbyggnaden av skyddskonsumtorganisationen av den största vikt för arbetet med att hjälpa de frigivna.

En framgångsrik fångvård kräver ändamålsenliga lokaler. På längre sikt är fångvårdens möjligheter att väl fylla sin uppgift beroende av att det omfattande nybyggnadsprogram, som riksdagen i princip godkänt, blir successivt fullföljt. För fångvårdens verksamhet finnes för närvarande 60 anstalter av olika slag med tillhoppa 3 430 platser. Antalet intagna har under de senaste åren ökat och utgjorde 3 392 den 1 februari 1955. Särskilt under åren 1948—1953 är denna fortskridande ökning påfallande. Den synes emellertid icke i samma grad ha fortsatt under år 1954. Tvärtom visar det senare halvåret 1954 en lägre beläggning än det närmast föregående året. Den nyss angivna beläggningssiffran för den 1 februari 1955 är å andra sidan högre än något år tidigare. Huruvida den är ett uttryck för en fortsatt mera allmän ökning av antalet intagna kan ännu icke bedömas. Det bör hållas i minnet att de första månaderna under året regelbundet brukar uppvisa den högsta beläggningen. Under våren brukar beläggningen efter hand sjunka och en lägsta beläggning brukar varje år förekomma under sommarmånaderna. Den högsta beläggningen har under senare år visat sig ligga ungefär 300 intagna över medelbeläggningen för året. En statistisk undersökning för att närmare klargöra beläggningsförhållandena pågår i syfte att möjliggöra ett övervägande, på vad sätt en jämnare beläggning skall kunna åstadkommas.

Då man bedömer den föreliggande situationen bör beaktas att vissa reserver är outnyttjade. Sålunda finnes medel anslagna till tre nya kolonier, två på 50 platser vardera och en på 15 platser. Vissa förslag att anskaffa två av dessa kolonier har upprättats av fångvårdsstyrelsen. Vidare anslag riksdagen föregående budgetår medel till provisoriska förläggningar, som hade till syfte att möta överbeläggningen och sålunda skulle kunna hastigt sättas upp vid en plötsligt påkommen stegring i beläggningen. Av de sju provisoriska förläggningar, för vilka medel beviljats, har tre inrättats. Framställning om en fjärde har inkommit från fångvårdsstyrelsen och torde föranleda beslut inom kort. Möjlighet finnes alltså för närvarande att — inräknat den sist angivna förläggningen — inrätta fyra provisoriska förläggningar på sammanlagt 120 platser. Härtill kommer att verksamheten vid den nya ung-

domsanstalten Roxtuna blivit igångsatt och att överförande av ungdoms-elever till denna anstalt torde frigöra motsvarande utrymme, eller sålunda ett 70-tal platser, på andra anstalter.

De flesta av de anstalter som finnes inom fångvården är föråldrade och olämpliga för modern fångvård. Flertalet av de slutna anstalterna har tillkommit under 1800-talet och är inrättade för behandlingsformer, som nu är övergivna. Det har icke varit möjligt att, trots de förbättringar som vidtagits, försätta dem i sådant skick att de motsvarar de anspråk, som bör ställas på moderna anstalter. Därför pågår också i anslutning till besluten vid 1945 och 1950 års riksdagar en planmässig nybyggnad. En jämförelse mellan investeringarna under de senaste tre 10-årsperioderna visar hur denna nybyggnad bedrivs med ökad snabbhet. Anslagen till ny-, om- och tillbyggnader inom fångvården samt till förvärv av kolonier utgjorde för budgetåren 1925/26—1934/35 tillhoppa 1 055 000 kronor. Budgetåren 1935/36—1944/45 hade denna siffra stegrats till 5 955 000 kronor, och för 10-årsperioden 1945/46—1954/55 utgör motsvarande investering 17 707 000 kronor.

Den närmare innebörden av de senaste tio årens tillskott till fångvårdens anstaltsbestånd framgår vid en jämförelse med de anstalter som fanns den 1 februari 1945. Antalet slutna platser av olika slag var då 2 762, medan de nu är 2 370. Antalet öppna platser utgjorde 321, varav 193 ingick i ungdomsanstalterna. De öppna platserna utgör nu 1 060, varav 108 tillhör ungdomsanstalterna. Det kan alltså sägas att den upprustning av fångvårdens anstaltsbestånd som skett under de senaste tio åren — förutom byggandet av den moderna ungdomsanstalten Roxtuna — bestått i anskaffande av en rad öppna anläggningar. I stället har fångvården avstått ifrån ett antal äldre häkten och länsfängelser, vilka var föga ägnade för en ändamålsenlig fångvård.

För den nybyggnad som bedrivs har riksdagen år 1950 fastställt riktlinjer. Med hänsyn till den betydande omfattningen av fångvårdens nydaning bestämde riksdagen, att denna skulle ske i etapper och att även utredningsarbetet borde bedrivas i etapper. Den första etappen skulle avse de unga lagöverträdarna, den andra etappen de abnorma eller eljest svårskötta och den tredje slutligen det ordinära fångklientelet. Detta program byggde på en bedömning av vad som var mest angeläget och anslöt sig till tanken att i första hand åstadkomma en kvalitativ förstärkning av fångvårdens behandlingsresurser. I enlighet därmed har, såsom ett första led i nybyggnaden, ett högvärdigt instrument för bekämpande av ungdomsbrottsligheten tillförts fångvården i den nya ungdomsanstalten Roxtuna. Planer har upprättats för fullbordande av den första byggnadsetappen och för uppförande av erforderliga nybyggnader inom den andra etappen. Utredningsarbete pågår för närvarande även beträffande nybyggnader inom den tredje etappen. Den år 1954 tillkallade fångvårdsbyggnadsutredningen har sålunda i uppdrag att utreda frågan om ersättningsbyggnad för Långholmen och för centralanstalterna i Malmö, Göteborg och Härnösand. Det nybyggnadsbehov som föreligger inom fångvården är betydande och man måste räkna med att det kommer att ta en avsevärd tid innan detta kan anses tillgodosett.

Det är uppenbart, att de största vinsterna kan göras genom att ansträngningarna inriktas i första hand på det yngre klientelet. Utredningar har visat att de ungdomar, som kommer till ungdomsanstalterna, i de flesta fall haft mycket svåra uppväxtförhållanden och tidigt dragits in i kriminalitet. Det är av största vikt, att effektiva åtgärder insättes för att så långt det är möjligt hejda deras utveckling till fortsatt brottslighet. Härtill kommer

att man vid en realistisk bedömning måste räkna med en ökad ungdomsbrottslighet under det närmaste årtiondet. Ett av skälen härtill är befolkningsutvecklingen. De förhållandevis stora barnkullarna från början av 1940-talet kommer då i den ålder, när ungdomskriminaliteten kulminerar. Såsom bilaga till detta protokoll (*Bilaga A*) har fogats en statistisk utredning, som belyser detta förhållande. Den prognos för antalet ovillkorliga frihetsberövanden i olika åldrar, som framlägges i denna utredning, har gjorts med två metoder. Den ena utgår ifrån brottslighetsvolymen 1952 och tillämpar på denna de väntade förändringarna i folkmängdssiffrorna för olika åldrar. Den andra metoden tillfogar jämväl den ökning av brottsligheten, som kunnat konstateras under senare år. Det gäller alltså i viss mån schematiska uträkningar, vari prognosen för brottsligheten endast i fråga om befolkningsutvecklingen bygger på kända förhållanden och beträffande brottslighetsvolymen självfallet är mera osäker. Klart är emellertid att man redan på grund av de stigande folkmängdssiffrorna för de yngsta åldersgrupperna i straffbar ålder måste räkna med att större anspråk kommer att ställas på fängvårdens resurser. Det torde dock även vara anledning att beakta den stigande brottsligheten. Vad denna beror på kan väl icke med någon säkerhet angivas. Såsom viktiga faktorer av brottslighetsbefrämjande art har man att räkna ändrade bosättningsförhållanden, varvid framför allt den starka inflyttningen till städerna och särskilt till de största städerna är betydelsefull. En annan faktor ligger självfallet i den ekonomiska och tekniska utvecklingen. Det stora tillskottet av motorfordon de senaste åren har, såsom kunde väntas, dragit med sig en ökad brottslighet.

Såväl allmänna överväganden av vad som måste anses mest nödvändigt som en prognos för den kommande utvecklingen leder alltså till att den första byggnadsetappen bör fullbordas i första hand. Därjämte bör byggnadsarbeten igångsättas inom den andra etappen. Ställning bör tagas till de olika planer, som här föreligger, och arbeten påbörjas och bedrivs i den takt, som kan ifrågakomma under nästa budgetår. Inom den tredje etappen föreligger ännu icke några byggnadsplaner till bedömande. I avbidan på de pågående utredningarna bör därför inom denna etapp endast vissa kompletteringar göras av de öppna anstalterna. Jag vill emellertid betona att, i fråga om den andra och den tredje etappen, byggnadsobjekten icke kan strängt särhållas. Om man bortser från specialanstalter, t. ex. för medicinsk behandling, kan fängvårdsanstalter inom vida gränser komma till användning för olika klientel alltefter föreliggande behov. Varje nybyggnad medför alltså en förbättring av anstaltsbeståndet för fängvården i dess helhet.

I det följande ingår departementschefen närmare på de förslag, som framläggas nedan.

Anstalter för ungdomsklientel

För närvarande disponeras för det manliga klientel, som ådömts ungdomsfängelse, de slutna anstalterna i Uppsala, Ystad och Nyköping, den öppna anstalten Skenäs samt kolonien Hildero och övergångshemmet Björka. Dessa anstalter har — utöver i förekommande fall häktesplatser — tillhopa 219 platser, vartill kommer 6 platser, som upplåtits för detta klientel på sinnessjukavdelningen vid fängvårdsanstalten i Malmö. Den genomsnittliga beläggningen av ungdomsfängelseklientel utgjorde under vart och ett av

åren 1949—1953 resp. 206, 208, 189, 185 och 169. Ingångssiffrorna för de nio första månaderna 1954 var lägst 164 och högst 174. Fångvårdsbyggnadsutredningen uttalar med hänvisning till beläggningssiffrorna, att 175 platser nu skulle täcka behovet. Utredningen tillägger emellertid, att det icke är möjligt att med någon grad av tillförlitlighet förutsäga, huruvida beläggningen kommer att förbli konstant, stiga eller sjunka. Med hänsyn härtill föreslår utredningen, att platsantalet inom ungdomsfängelseorganisationen göres på så sätt elastisk, att ett visst reservutrymme skapas vid sidan av de för ändamålet direkt avsedda anstalterna.

Utredningen uttalar vidare, att Skenäs, som redan från början byggts för att motta ungdomsfängelseklientel, och den nya specialanstalten för särskilt svårbehandlade, Roxtuna, bör utgöra kärnan i den nya organisationen. Härjämte bör Hildero och Björkahemmet behållas. I Göteborg eller dess närhet bör ett övergångshem inrättas. Slutligen föreslås att i en i Färjestaden, 3 km från Skenäs belägen fastighet inrättas ett annex till sistnämnda anstalt. De sålunda i organisationen ingående anstalterna och övergångshemmen skulle komma att erhålla 174 ordinära platser samt 30 mottagnings-, sjuk- och isoleringsplatser, vartill skulle komma 6—12 reservplatser vid Roxtuna. Genom tillkomsten av den nya organisationen skulle de slutna anstalterna i Uppsala, Ystad och Nyköping bli disponibla för annat ändamål.

För egen del undanstryker departementschefen till en början att frågan om hur mycket anstaltsutrymme, som framdeles kan behövas för ungdomsfängelse, icke kan besvaras med någon större säkerhet. Å ena sidan har man, såsom nyss framhållits, att räkna med att befolkningsutvecklingen under det närmaste årtiondet och även den brottslighetsutveckling som hittills kunnat iakttagas leder till en ökning av antalet intagna på ungdomsanstalterna. Den pågående upprustningen av dessa anstalter kan även tänkas medföra en något större benägenhet hos domstolarna att begagna denna behandlingsform i stället för vanligt frihetsstraff. Man måste emellertid å andra sidan också ta hänsyn till att förstärkningen av anstalterna, särskilt deras utrustande med heltidsarbetande psykiatrer och annan högt kvalificerad personal, bör medföra att behandlingsresultat kan vinnas snabbare och möjligheter alltså erbjuda sig att i många fall nedbringa behandlingstiden. Departementschefen finner sig dock böra utgå från utredningens förslag att organisationen skall omfatta i runt tal 175 platser, förutom vissa specialplatser. Därvid bör dock anstalter, som närmast är avsedda för yngre åldersgrupper bland det vanliga fångvårdsklientelet, betraktas som reservutrymme för ungdomsanstalterna. Vad beträffar frågan om reservutrymmet understryker departementschefen, att ett sammanförande av ungdomsfängelseelever med vanligt fångvårdsklientel på samma anstalt icke bör ske. Till frågor rörande de olika anstalterna återkommer departementschefen i det följande.

Beträffande de yngre åldersgrupperna av det ordinära manliga fångvårdsklientelet innebär utredningens förslag, att samtliga till tidsbestämt straff dömda fångar, som vid straffverkställighetens början icke uppnått 22 års ålder, skall omhändertagas i särskilda anstalter. Beträffande behandlingen

av dessa bör man söka att tillgodogöra sig de erfarenheter, som vinnes på ungdomsanstalterna av ett klientel i samma ålder. Enligt uppgifter, som införskaffats av utredningen, utgjorde den 10 september 1954 antalet intagna manliga straff- och fängelsefångar under nyssnämnda ålder 198. För nu ifrågavarande klientel skall enligt förslaget följande anstalter (platsantal utöver häktesplatser angives inom parentes) avdelas, nämligen anstalten i Västerås (39), som redan nu mottar yngre klientel, samt de nuvarande ungdomsanstalterna i Uppsala (48), Ystad (35) och Nyköping (29). För att tillgodose behovet av öppna platser skall till envar av anstalterna anslutas en mindre koloni (15 + 20 + 20 + 15). Sammanlagt skall organisationen sålunda förfoga över 221 platser. I mån av platstillgång skall även dömda ur närmast högre åldersgrupper efter prövning från fall till fall kunna hänvisas till anstalterna i fråga. Vad beträffar omfattningen av det klientel, som skulle intagas i säranstalterna för unga fångar, har några remissorgan ställt sig avvisande till utredningens förslag. Sålunda hävdar fångvårdsstyrelsen, att de som har strafftider upp till tre månader borde intagas på kolonier i olika delar av landet. För dem som har mellan tre och sex månaders strafftid skulle strafftidens längd icke medge, att de sammanfördes till specialanstalter och bland långtidsklientelet funnes dels sådana som icke borde sammanföras med mera belastad ungdom dels ock sådana som på grund av särskilt vårdbehov eller av andra skäl borde hållas utanför ett ungdomskollektiv. Enligt departementschefens mening torde så goda möjligheter till differentiering av klientelet mellan de olika anstalterna komma att föreligga, att några olägenheter av betydelse ur vårdsynpunkt icke är att befara. Härvid bortser departementschefen från sådana intagna, som av medicinska skäl måste intagas på specialanstalt, t. ex. på Håga. Beträffande de övriga intagna i angivna åldersgrupper ansluter departementschefen sig i princip till utredningens förslag, som skapar möjlighet att få till stånd en för det yngre klientelet avpassad behandling. Till speciella frågor, som berör de enskilda anstalterna, återkommer departementschefen i det följande.

Utredningen har såsom nyss angivits räknat med att som ungdomsanstalter skall användas endast Skenäs och Roxtuna jämte vissa mindre anläggningar men att visst reservutrymme skall finnas utanför denna organisation. Därvid har utredningen utgått ifrån att reservutrymme skall behöva tillgripas endast om antalet elever överstiger det beräknade 175. En förutsättning för att denna beräkning skall hålla är emellertid, att Skenäs kan motta 72 intagna. För närvarande finns på anstalten tillhoppa 83 platser. Beläggningen på anstalten har på senare år icke kunnat hållas så hög. Medeltalet intagna ungdomsfängelseelever utgjorde sålunda under år 1954 endast 48. Den 1 februari 1955 fanns på Skenäs 54 intagna. Samtidigt fanns på de äldre slutna anstalterna i Uppsala och Ystad med tillhoppa 83 platser 79 intagna och på Nyköping, som i huvudsak är mottagningsanstalt med 29 platser, 24 intagna. Att Skenäs sålunda utnyttjas endast till två tredjedelar av sin kapacitet, medan de äldre slutna anstalterna är praktiskt taget fullbelagda, samman-

hänger med att ett mera svårskött klientel hänvisas till ungdomsanstalterna, än vad man räknade med, då Skenäs anlades.

Det är enligt departementschefen uppenbarligen icke ekonomiskt försvarligt, att Skenäs icke kan utnyttjas till fullo. Det är därför påkallat, att man eftersträvar en sådan förstärkning av anstaltens organisation, att denna kan fylla sin uppgift. Enligt utredningens förslag bör detta ske genom att klientelet fördelas i mindre grupper, vilket förutsätter vissa ombyggnadsarbeten samt någon utökning av personalen. Härigenom möjliggöres en mera framgångsrik fostran och påverkan av de intagna. En ytterligare förbättring av anstalten med samma syfte skulle enligt förslaget ske genom att en öppen anläggning vid Färjestaden fogades till anstalten som ett annex. Såsom ett led i förbättringen av Skenäs har utredningen vidare förordat en utbyggnad av verkstadsorganisationen, så att utbildningen på Skenäs och Roxtuna blir likartad. För att dessa båda anstalter skall kunna samverka på det sätt som avsågs vid tillskapandet av Roxtuna, är det nämligen nödvändigt, att utbildningen vid anstalterna göres i huvudsak likformig. En förstärkning av Skenäs skulle vidare ske genom förslaget att tillföra anstalten en specialpaviljong, försedd med mottagnings-, sjuk- och isoleringsavdelningar. Genom de olika anordningarna som sålunda föreslagits, torde anstalten bli i stånd att väsentligt bättre än för närvarande fylla sin uppgift inom organisationen. Det är självfallet en avvägningsfråga, hur långt man därvid bör gå och vilka kostnader man sålunda bör nedlägga på anstaltens utbyggnad och drift. Det torde emellertid icke vara nödvändigt att i detta sammanhang ta slutlig ställning till denna fråga. I samband med detaljplaneringen torde möjligheten att genom ökat utnyttjande eller på annat sätt nedbringa vårdkostnaden vid Skenäs jämte Färjestaden böra undersökas. Dessa detaljöverväganden inverkar emellertid icke på frågan om lämpligheten att i stort sett vidtaga en sådan utbyggnad och förstärkning av Skenäs som utredningen föreslagit. Departementschefen förordar därför att om- och nybyggnadsarbeten kommer till utförande och att beslut fattas om förvärv av den fastighet i Färjestaden för 150 000 kronor, varom utredningen träffat preliminärt avtal. Enligt av byggnadsstyrelsen gjorda beräkningar skulle byggnadskostnaderna, däri inräknade kostnaderna för uppförande av 16 personalbostäder, uppgå till 2 800 000 kronor. Inrednings- och utrustningskostnaderna vid Skenäs har beräknats till 85 000 kronor och inventariestikostnaderna för anstaltens annex i Färjestaden till 30 000 kronor. På grund av omfattningen av byggnadsarbetena anses dessa böra uppdelas på budgetåren 1955/56 och 1956/57. Till det senare budgetåret torde därvid bland annat böra uppskjutas anordnandet av personalbostäder, då behovet av sådana bättre kan bedömas. Medelsanvisningen för budgetåret 1955/56 för byggnadsarbetena vid Skenäs anses kunna begränsas till 1 500 000 kronor. För inrednings- och utrustningskostnader vid Skenäs bör för nästa budgetår beräknas 30 000 kronor. Samma belopp bör äskas för inventarier till anstaltens annex. Då byggnadsarbetena sålunda icke kommer att avslutas under nästa budgetår, torde det kunna anstå

med framläggandet av förslag i personalfrågor i vad avser Skenäs. För anstaltens annex däremot bör från och med den 1 juli 1955 medel finnas beräknade för fyra tjänster, förslagsvis en som uppsyningsman i Cg 16, en som överkonstapel i Cg 14 och två som vaktkonstaplar i Cg 12. Såsom utredningen föreslagit, bör överläkaren vid Roxtuna anlitas för psykiatrisk rådgivning och behandling vid Skenäs. Hans tjänstgöring vid sistnämnda anstalt med annexet i Färjestaden torde få bestämmas att omfatta i genomsnitt minst ett besök i veckan och i övrigt besök vid uppkommande behov. Arvodet för uppdraget torde få bestämmas till 4 000 kronor för år.

Anstalterna i Uppsala, Nyköping, Ystad och Västerås är alla av ålderdomlig typ. De har visserligen på senare år upprustats och förbättrats men är dock opraktiska och relativt dyra i drift. Någon utbyggnad och ytterligare förbättring av anstalterna, som alla ligger på ganska små tomter, anses icke böra göras. Däremot anses en utväg vara att, såsom utredningen föreslagit, för den följd av år de alltjämt måste vara i bruk förbättra deras kapacitet genom att till envar av dem för samverkan med den slutna anstalten knyta en mindre koloni. Med hänsyn till klienteletts art bör kolonierna icke avses för mer än 15—20 intagna. För Västeråsanstaltens vidkommande anslogs medel till inköp av en sådan koloni av 1954 års riksdag. Kolonien i fråga har dock ännu icke upprättats. Medel bör nu äskas för förvärv av ytterligare tre kolonier. Kostnaderna härför beräknas till 200 000 kronor per koloni. För inventarie- och klädesutrustning torde få räknas med engångsbelopp av 90 000 kronor resp. 50 000 kronor för de tre kolonierna tillhopa. Vad beträffar personalen förordas, att envar av nu ifrågavarande kolonier erhåller samma organisation som avsetts för Västeråskolonien, nämligen 1 föreståndare i Ce 21, 1 yrkesmästare i Ce 16, 1 yrkesmästare i Ce 14, 1 överkonstapel i Ce 14, 2 vaktkonstaplar i Cg 12 och 1 ekonomibiträde i Cg 8. Med hänsyn till att det är ovisst, vid vilken tidpunkt ifrågavarande tre kolonier kan anskaffas och tagas i bruk, anses det icke behövt att för desamma beräkna medel till avlöningar för mer än förslagsvis halva budgetåret.

Med utgångspunkt från departementschefens ställningstagande i skilda hänseenden och då departementschefen icke är beredd att i anledning av fångvårdsbyggnadsutredningens förslag i denna del till nästa budgetår framlägga förslag beträffande några andra frågor än de i det föregående berörda, föreslår departementschefen under särskilda punkter att medel anvisas för följande ändamål, nämligen *dels* under punkten [7] 750 000 kronor för förvärv av en fastighet i Färjestaden och tre kolonier, *dels* under punkten [8] 1 500 000 kronor till om- och nybyggnader vid Skenäs, *dels* ock under punkten [4] 30 000 kronor för inredning och utrustning vid Skenäs, 120 000 kronor för inventarieanskaffning till anstaltsannexet i Färjestade och tre kolonier samt 50 000 kronor till klädesutrustning vid nyssnämnda kolonier.

Anstalter för förvarade och internerade

Anstaltsorganisationen för förvarade och internerade omfattar för närvarande anstalterna å Hall (114 platser) samt i Norrköping (92 platser, varav 12 för häktade), Karlstad (63 platser, varav 10 för häktade), Kalmar (65 platser, varav några kan disponeras för häktade) och Västervik (51 platser, som utnyttjas för förvarade, straffriförklarade, sinnessjuka fångar och undersökningsfall), vartill kommer kolonierna Sjöboda (15 platser) och Orretorp (23 platser). Det sammanlagda disponibla platsantalet för förvarade och internerade utgör omkring 400.

Medeltalet förvarade och internerade på samtliga fångvårdsanstalter har under vart och ett av åren 1950—1954 uppgått till resp. 367, 393, 418, 435 och 437.

I sitt på hösten 1953 avgivna betänkande (SOU 1953: 32) föreslog säkerhetsanstaltsutredningen, att anstaltsorganisationen för förvarade och internerade skulle beräknas för 470 platser samt att det erforderliga platsantalet skulle utvinnas genom en utbyggnad av Hallanstalten. I många av remissyttrandena framfördes starka betänkligheter mot att till Hall sammanföra ett så stort antal abnorma brottslingar som föreslagits. Själv tog departementschefen den ställningen, redovisad i propositionen nr 170 till 1954 års riksdag, att det icke vore tillrådligt att nu i ett sammanhang binda sig för en så betydande utbyggnad av anstalten som utredningen föreslagit. I stället borde man pröva sig fram och i första hand göra en mera begränsad utbyggnad av Hall med en sluten avdelning för 72 intagna. Sedan erfarenhet härav vunnits, borde man vid en senare tidpunkt lättare kunna bedöma, hur långt utbyggnaden av anstalten borde drivas. Departementschefen uttalade vidare, att frågorna om anordnande av verkstäder, om uppförande av ett par öppna avdelningar vid Hall och om anordnandet av utrymmen för sjuka, mottagningsfall och isolerade skulle ytterligare utredas av särskilda sakkunniga och förslag härom framläggas till 1955 års riksdag. I direktiven för dessa sakkunniga (fångvårdsbyggnadsutredningen) uttalade departementschefen, bland annat, att man, för att det skulle bli möjligt att ta slutlig ställning till säkerhetsanstaltsutredningens förslag, måste äga kännedom om de alternativ, som kunde komma ifråga. Utredningsarbetet borde därför inriktas på att även upprätta förslag till en eller flera sidoanstalter till Hall. Dessa sidoanstalter borde så utformas, att de kunde användas för vanligt fångförvar, därest det vid en senare tidpunkt kunde visa sig lämpligt att fortsätta utbyggnaden av Hall och där koncentrera förvarings- och interneringsklientelet.

Fångvårdsbyggnadsutredningens nu framlagda förslag till anstalter för förvarade och internerade, vilket är så utformat, att dess realiserande icke skall utgöra hinder för en eventuell fortsatt framtida utbyggnad av anstalten på Hall, går i huvudsak ut på följande.

Vad först beträffar Hall föreslås utbyggnaden ske på följande sätt. Öster om och i anslutning till det nuvarande muromgärdade området (på den som

Bilaga B till statsrådsprotokollet fogade skissen betecknat med A), där för närvarande finns bland annat en sluten avdelning, skall skapas ett muromslutet område (B), avsett för verkstadsbebyggelse m. m. Vidare skall i sin tur omedelbart öster om sistnämnda område bildas ett likaledes muromgärdat område (C), där den av 1954 års riksdag beviljade nya avdelningen för 72 intagna föreslås uppförd. Alla dessa tre områden skall sålunda erhålla en gemensam, rektangulär yttermur och skiljas från varandra genom tvärgående innermurar. Härigenom kan ytterbevakningen av murarna göras gemensam och koncentreras till motstående vaktorn i två murhörn. De nya verkstäderna för mekaniskt arbete, träindustri, tvätteri, tryckeri och arbetsterapi på område B är avsedda att utnyttjas för intagna, som är förlagda till såväl A- som C-området. Dessa sistnämnda båda områden kan, om så befinner lämpligt, framdeles utbyggas med ytterligare bostadsavdelningar. Härutöver skall till anstalten höra en särskild, nyuppförd byggnad, innehållande administrationslokaler samt mottagnings-, sjuk- och isoleringsavdelningar med tillhoppa 75 platser ävensom behandlingsavdelningar. Till denna byggnad, som föreslås placerad ett hundratal meter norr om gränsen mellan områdena A och B, skall huvudentrén till anstalten vara förlagd. Från entrén skall kulvertförbindelse finnas till de innanför murarna belägna bostadsavdelningarna och verkstäderna, varigenom behovet av bevakningspersonal kan begränsas. Helt fristående från tidigare nämnda byggnader skall enligt förslaget uppföras två öppna avdelningar för tillhoppa 40 intagna. För dessa avdelningar och redan befintliga öppna avdelningar skall anordnas gemensamma verkstäder och idrottsplan m. m. I samband med ombyggnad av centralköket skall en i denna byggnad anordnad avdelning för 10 intagna bortfalla. Enligt förslaget skall Hallanläggningens totala kapacitet sålunda öka från 114 till 291 platser. Personalen skall omfatta 163 anställda.

Utredningen har vidare föreslagit uppförande av två sidoanstalter till Hall, vardera med plats för 90 intagna. Den ena anstalten föreslås förlagd till kronoegendomen Bondängen i Mariefred och den andra till kronoegendomen Berga inom Hällby kommun nära Eskilstuna. Varje anstalt skall bestå av fyra bostadspaviljonger, envar för 20 intagna, innanför ett med mur eller stängsel omslutet område samt en öppen paviljong utanför inhägnaden för 10 intagna. På det slutna området skall vidare finnas verkstäder, administrations- och ekonomilokaler. Personalen har beräknats till 49 befattningshavare vid envar av anstalterna.

Slutligen föreslår utredningen inrättande av ett inackorderingshem för säkerhetsanstaltsklientelet i Stockholm eller dess närhet. I fråga om verksamheten vid Håga sjukhus anser utredningen att någon förändring icke för närvarande bör äga rum.

Säkerhetsanstalterna bör enligt utredningens uppfattning för samverkan sammanföras till en anstaltsgrupp med Hall som centralanstalt.

Enligt av byggnadsstyrelsen gjorda preliminära beräkningar skulle byggnadskostnaderna utgöra, för den nu föreslagna utvidgningen av Hallanstalten 11 600 000 kronor och för de båda sidoanstalterna sammanlagt

9 200 000 kronor. Inrednings- och utrustningskostnaderna har uppskattats till 2 150 000 kronor vid Hall och 1 300 000 kronor för två sidoanstalter. Totalkostnaderna för uppförande av tjänstebostäder vid de tre anstalterna har uppskattats till 8 300 000 kronor. Enligt av utredningen träffade preliminära avtal skall arrendatorn på Bondängen erhålla ersättning med 25 000 kronor för sitt förtidiga frånträde av arrendet och 160 000 kronor i lösensumma för honom tillhöriga åbyggnader samt arrendatorn på Berga en engångser-sättning med 2 140 kronor för vissa å området nedlagda kostnader samt in- till arrendetidens utgång den 14 mars 1965 en årlig avgäld av 3 500 kronor. De årliga personalkostnaderna vid Hall med sidoanstalter har av utredning- en beräknats komma att överstiga kostnaderna vid de nuvarande säkerhets- anstalterna med i runt tal 425 000 kronor. I fråga om de löpande omkost- naderna däremot har utredningen icke räknat med någon höjning.

Fångvårdsbyggnadsutredningens nu ifrågavarande förslag har i mycket stor utsträckning mötts av instämmanden men även av vissa erinringar. Så- lunda har, bland annat, flera remissorgan uttalat betänkligheter mot en så omfattande utvidgning av Hallanläggningen som föreslagits, under det att i några yttranden ur ekonomiska synpunkter förordats en längre gående ut- byggnad. I fråga om byggnadernas utformning och placering vid denna anstalt har i några yttranden förslag till andra lösningar förekommit.

Såsom flera gånger tidigare framhållits är en mera ändamålsenlig vård och behandling särskilt påkallad för förvarings- och interneringsklientelet, som är omhändertaget på längre tid. Säkerhetsanstaltsutredningens förslag i äm- net gick ut på att hela klientelet skulle koncentreras till Hallanstalten. Vid anmälan till riksdagen föregående år av detta förslag uttalade departements- chefen, att man borde gå försiktigare fram. Det av fångvårdsbyggnadsutred- ningen framlagda förslaget är så utformat, att det motsvarar en mera för- siktig utbyggnad. Om Hallanläggningen nu utbygges enligt fångvårdsbygg- nadsutredningens förslag, kvarstår likväl möjligheten att, om så finnes lämpligt, vid en senare tidpunkt fortsätta utbyggnaden till den av säkerhets- anstaltsutredningen förordade omfattningen och att därvid kunna tillgodo- göra sig den kostnadsbesparing, som icke varit möjlig att uppnå vid en mera begränsad utbyggnad. Vad nu anförts äger icke tillämpning på fångvårds- styrelsens förslag, som innebär en sammanträngning av byggnaderna och icke på samma sätt lämnar möjligheterna öppna för en framtida fortsatt ut- byggnad av anstalten. Även i andra hänseenden måste fångvårdsstyrelsens byggnadsförslag anses innebära praktiska olägenheter. Sålunda har bygg- nadsstyrelsen, efter granskning av fångvårdsstyrelsens förslag, under hand framhållit, att detta förslag icke tillgodoser de tekniska säkerhetskrav som bör ställas på en anstalt för förvarings- och interneringsklientelet. Härtill kan fogas att förslaget även ur vårdsynpunkt är mindre tillfredsställande. Vad beträffar svenska fångvårdssällskapets förslag innehåller det vissa praktiska uppslag, som kunde förtjäna att övervägas. Även detta förslag in- nebär emellertid en sammanträngning av byggnaderna, som måste medföra

betydande olägenheter. Den föreslagna förläggningen av administrationsbyggnaden till område B anser sig departementschefen sålunda icke kunna förorda.

Mot bakgrunden av det anförda torde enligt departementschefen den principståndpunkten till anstaltens utbyggnad böra tagas, att den nya redan beslutade bostadspaviljongen förlägges till område C och att vid iordningställande av kulvertar och draging av ledningar räknas med att på område B skall anordnas verkstäder samt att utanför omslutningsmuren skall uppföras en administrationsbyggnad av den storlek utredningen föreslagit med anslutna specialavdelningar. Den närmare utformningen och placeringen av sistnämnda byggnad torde få övervägas av byggnadsstyrelsen under det att arbetet med uppförandet av den nya paviljongen pågår. Vid planeringen för vatten- och avloppsledning samt andra för anläggningen gemensamma anordningar bör, även om det skulle medföra vissa ökade kostnader, tillses att dessa erhåller sådan kapacitet, att en framtida utbyggnad av anstalten i huvudsaklig överensstämmelse med säkerhetsanstaltsutredningens förslag icke uteslutes. Beträffande arbetsdriften har utredningen stannat vid att föreslå gemensamma verkstäder för klientelet på såväl A- som C-områdena. Utredningen har därmed avvisat ett förslag att anordna separat arbetsdrift för varje område. Som en tredje möjlighet kan man tänka sig en delvis gemensam arbetsdrift. Flertalet remissutlåtanden stöder utredningsförslaget. Att praktiska fördelar står att vinna med en gemensam arbetsorganisation ligger i öppen dag. Driftsekonomin blir bättre och klientelet möjligheter att få lämpligt arbete större. Nackdelarna består i vissa säkerhetsrisker och olägenheten av att sammanföra alltför många intagna. Med hänsyn till de goda erfarenheter, som man hittills synes ha haft inom fångvården även av mycket stora verkstäder, finner sig departementschefen närmast kunna biträda utredningens förslag. Departementschefen utgår emellertid därvid från att de som arbetar i Halls verkstäder delas upp i mindre grupper. Skulle olägenheter uppstå av sammanförandet, torde det inte möta några svårigheter att framdeles uppföra någon verkstad på C-området för dem som lämpligen bör avskiljas från de övriga. Departementschefen delar fångvårdsstyrelsens uppfattning att vid Hall icke bör uppföras några ytterligare öppna paviljonger eller verkstäder för öppen klientelet utan att dessa frågor bör ställas på framtiden. Detsamma gäller i fråga om för dessa avdelningar avsedd idrottsplats och bastuanläggning. Behovet av öppna platser torde få tillgodoses på lämpliga kolonier. Enligt vad departementschefen under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen, kan de byggnadskostnader som bortfaller, om de öppna avdelningarna och verkstäder m. m. för dem icke anordnas, uppskattas till 1 425 000 kronor. Härtill kommer att avdrag kan göras för de inrednings- och utrustningskostnader, som belöper på dessa byggnader med 280 000 kronor. Med undantag av de öppna avdelningarna och därtill hörande anläggningar torde alltså utbyggnaden av Hall böra komma till stånd i huvudsak enligt fångvårdsbyggnadsutredningens förslag.

Med den ståndpunkt departementschefen sålunda tagit till frågan om ut-

byggnad av Hall, kommer denna anstalt att kunna bereda plats för ca 250 intagna. Såsom tidigare angivits uppgick medeltalet förvarade och internerade på samtliga fångvårdsanstalter under föregående år till 437. Enligt säkerhetsanstaltsutredningens förslag avsågs, såsom tidigare nämnts, att hela förvarings- och interneringsklientelet skulle sammanföras till Hall, när denna anstalt blivit slutligt utbyggd. Det torde bli nödvändigt att för hithörande klientel annorstädes ställa till förfogande ytterligare omkring 200 platser. De övriga slutna anstalter, som för närvarande är avsedda för förvarade och internerade, nämligen anstalterna i Norrköping, Karlstad, Kalmar och Västervik, är synnerligen omoderna och måste anses helt olämpliga för de vårdformer, som de skall betjäna. Det bör därjämte beaktas att, även om hela förvarings- och interneringsklientelet icke sammanföres till Hall, det likväl är angeläget, att denna anstalts medicinska vårdresurser kan utnyttjas för hela klientelet. De ytterligare anstalter, som är erforderliga, bör därför vara förlagda på ett icke alltför långt avstånd från Hall. Utredningens förslag om uppförande av två särskilda anstalter, den ena i Mariefred och den andra utanför Eskilstuna, tillgodoser nu angivna synpunkter. Anstalterna synes vara väl ägnade för den avsedda uppgiften, nämligen att fungera som sidoanstalter till Hall för ett mellangradsklientel. Om klientelet inom detta vårdområde i framtiden skulle minska starkt eller en ytterligare utbyggnad av Hall skulle komma till stånd, kan dessa båda anstalter eller en av dem utan olägenhet motta fångklientel av annat slag. De båda sidoanstalterna bör alltså uppföras enligt fångvårdsbyggnadsutredningens förslag.

Vad beträffar bostadsfrågan för personalen har utredningen ifrågasatt, att densamma i ganska stor utsträckning skall lösas genom uppförandet av tjänstebostäder. Kostnaderna härför vid Hall med sidoanstalter har såsom tidigare angivits uppskattats till 8 300 000 kronor. Såsom riksdagen tidigare uttalat vid behandlingen av enahanda fråga vid Røxtunaanstanen bör i princip dylika bostäder uppföras endast för den personal, som på grund av sin tjänst måste bo vid anstalten. Departementschefen har därför för avsikt att låta ytterligare utreda möjligheterna att på annat sätt bereda den övervägande delen av personalen bostäder. I avvaktan härpå bör ställning icke nu tagas till frågan om anordnandet av tjänstebostäder vid ifrågavarande anstalter.

Då det gäller att ta ställning till vilka byggnadsobjekt som i första hand bör komma till utförande bör beaktas, att byggnadsverksamheten vid Hall icke lämpligen kan så forceras, att arbetet inriktas på ett samtidigt utbyggande av hela anstalten. Det torde vara lämpligt att i en första etapp inrikta sig på att uppföra den nya paviljongen på område C, att förse detta område med en mur, att uppföra ett reningsverk och utföra vissa lednings- och planeringsarbeten. För att emellertid inom en snar framtid tillföra fångvården ett välbehöfligt tillskott på slutna platser bör planering och byggande av de båda sidoanstalterna påbörjas under det kommande budgetåret. Vid det fortsatta projekteringsarbetet bör, såsom byggnadsstyrelsen förutsatt, bland an-

nat undersökas om i kostnadsbesparande syfte vissa byggnader lämpligen kan uppföras av fabriksstillverkade betongelement.

Under tiden intill den 1 juli 1956 torde högst så stor del av byggnadsprogrammet kunna antagas bli genomfört, som motsvarar en ungefärlig kostnad av 1 600 000 kronor vid Hall och 1 700 000 kronor vid sidoanstalterna. Sedan 1954 års riksdag för utbyggnad av Hall anvisat ett anslag av 1 200 000 kronor, torde för budgetåret 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond å kapitalbudgeten böra upptagas ett belopp av 2 100 000 kronor. För att täcka förut angivna kostnader av engångsnatur, i runt tal 187 500 kronor, enligt de med vissa arrendatorer träffade preliminära avtalen, vilka synes böra godtagas, föreslås i det följande under punkten [6], att ett särskilt anslag äskas. Den årliga avgäld å 3 500 kronor, som enligt avtalet skall utgå till arrendatorn vid Berga, torde däremot få bestridas från den å statens allmänna fastighetsfond (fångvårdsstyrelsens delfond) upptagna posten till reparations- och underhållskostnader m. m. Då den nya avdelningen vid Hall samt de båda sidoanstalterna icke kan väntas bli färdiga under nästa budgetår, är det icke erforderligt att nu äska medel för avlöningar till ytterligare personal eller för inredning och utrustning. Ej heller i övrigt är departementschefen beredd att i anledning av fångvårdsbyggnadsutredningens förslag för nästa budgetår framlägga förslag beträffande några andra frågor än de i det föregående berörda.

Övriga frågor

Vad först angår de av fångvårdsstyrelsen föreslagna tjänsteförändringarna tillstyrker departementschefen, att en läkare i Cg 29 vid anstalten på Långholmen överföres till extra ordinarie stat. Likaså förordas uppflyttning av föreståndartjänsten vid anstalten i Kalmar från Ca 19 till Ca 23 samt av motsvarande tjänster vid kolonierna Orretorp, Hildero och Sjöboda från resp. Ca 19, Ce 19 och Cg 19 till resp. Ca 21, Ce 21 och Cg 21. Nu utgående provisoriska lönetillägg å 630 kronor bör i detta sammanhang bortfalla. Då de särskilda förhållanden, som motiverat att förstnämnda föreståndartjänst hållits obesatt, numera icke föreligger, torde tjänsten böra återbesättas med ordinarie innehavare. Departementschefen anser sig vidare kunna förorda, att 5 s. k. dagkonstaplar i Ca 12 uppflyttas till överkonstaplar i Ca 14 samt att 25 vaktkonstaplar i Ce 12 överföres till ordinarie stat. Överkonstaplarna avses placerade vid anstalterna i Kalmar, Nyköping, Svartsjö, Uppsala och Ystad. Mot utbyte vid anstalten i Falun av en vaktkonstapel i Ce 12 mot en yrkesmästare i Ce 16 har departementschefen icke något att erinra.

Styrelsens förslag om utbyte av vaktkonstaplar mot yrkesmästare — liksom om inrättande av nya arbetsledartjänster — vid anstalten i Luleå samt kolonierna Johannesberg och Mäshult sammanhänger med avsikten att på dessa platser anordna verkstäder för sadelmakerireparationer för försvarsväsendet. Med anledning härav erinras om att Kungl. Maj:t den 30 december 1954 beslutat, att överlämnande av sådana sadelmakeriarbeten till fång-

vården tills vidare icke skall ske. Behov av verkstäder för nyssnämnda ändamål torde därför sannolikt icke komma att föreligga under det närmaste budgetåret. Emellertid har fångvårdsstyrelsen på grund härav, såvitt angår Luleåanstalten, under hand framhållit, att denna anstalt, som för närvarande saknar ordnad sysselsättning, snarast måste förses med verkstadsarbete av något slag. Enligt styrelsens mening skulle de intagna lämpligen fram till övertagandet av arbetena för försvaret sysselsättas med sadelmakerireparationer o. dyl. för andra statliga institutioner, främst postverket. Yrkandet om utbyte av en vaktkonstapel i Ce 12 mot en yrkesmästare, placerad i Ce 16, vidhålls därför av styrelsen. För egen del har departementschefen intet att erinra mot att sysselsättningen vid anstalten i Luleå ordnas på ifrågasatt sätt. Departementschefen kan dock ej tillstyrka att yrkesmästartjänsten placeras högre än i Ce 14.

Under kapitalbudgeten föreslås medel anvisade för uppförande av ny snickeriverkstad vid kolonien Singeshult. I anslutning härtill bör vid denna koloni, såsom fångvårdsstyrelsen föreslagit, en vaktkonstapel i Ce 12 utbytas mot en yrkesmästare i Ce 14.

Vidare finner sig departementschefen kunna tillstyrka förändring av en vaktkonstapelstjänst i Ce 12 vid vardera Håga sjukhus och anstalten i Karlstad till tjänst som arbetsterapeut i Ce 14 liksom av en vaktkonstapelstjänst i Cg 12 vid anstalten i Jönköping till tjänst som arbetsterapeut i Cg 14. Vad angår frågan om ändrad löneställning för biträdespersonalen vid fångvårdens sinnessjukavdelningar ansluter sig departementschefen till fångvårdsstyrelsens förslag, enligt vilket 3 kontorsbiträden i Ca 8 bör uppflyttas till kanslibiträden i Ca 11 samt 3 biträden i reglerad befordringsgång bör utbytas mot 3 kanslibiträden i Ce 11. I fråga om föreslagen ordinariesättning av vissa kanslibiträdestjänster tillstyrkes, att 3 tjänster i Ce 11 överföres till ordinarie stat.

Mot fångvårdsstyrelsens i annat sammanhang framlagda förslag om extra ordinariesättning av tjänsterna som föreståndare i Cg 21 och överkonstapel i Cg 14 vid kolonien Tenhult har departementschefen, vid bifall till förslaget om förvärv av kolonien, intet att erinra.

I övrigt finner sig departementschefen icke kunna biträda styrelsens förslag om ändrade lönegradsplaceringar.

Vad beträffar föreslagen förstärkning av personalen vid fångvårdens sinnessjukavdelningar erinras om att Kungl. Maj:t den 17 september 1954 medgivit, att 1 socialassistent i Cg 17 finge anställas vid anstalten å Långholmen till budgetårets utgång. Denna tjänst torde fr. o. m. den 1 juli 1955 böra placeras på extra ordinarie stat. Förutom för nämnda tjänst bör i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag medel nu beräknas för ett kanslibitråde vid Håga sjukhus och ett biträde med halvtidstjänstgöring vid anstalten i Växjö. I båda dessa fall torde endast böra ifrågakomma anställning såsom extra tjänstemän.

För en ny mekanisk verkstad vid kolonien Ödevata bör, såsom styrelsen föreslagit, inrättas en yrkesmästartjänst i Ce 16. Vidare föreslås inrättande

av tjänster för 1 yrkesmästare i Ce 14 vid anstalten i Vänersborg och 2 arbetsterapeuter i Ce 14, avsedda för anstalterna i Norrköping och Härnösand.

Fångvårdsstyrelsens begäran om en ny tjänst såsom första sköterska vid Håga sjukhus anses icke böra föranleda någon åtgärd.

3 tjänster för bilförare i lönegrad 11 föreslås inrättade. Tjänsterna bör upptagas på extra ordinarie stat. Då behovet av dessa tjänster hittills kunnat provisoriskt tillgodoses inom ramen för nuvarande anslag anses icke erforderligt att bevilja särskilda medel för ändamålet.

Däremot bör i enlighet med styrelsens förslag för nästa budgetår beräknas löner, sammanlagt uppgående till 250 716 kronor, för den av styrelsen angivna personalen vid kolonien Lingatan, en 50-mannakoloni, den för Västeråsanstalten avsedda kolonien och den i stället för kolonien Halmsjön inrättade kolonien Tenhult (en vaktkonstapel). Föreståndaren, yrkesmästaren och överkonstapeln vid kolonien Lingatan föreslås skola beredas extra ordinarie anställning.

Såsom fångvårdsstyrelsen framhållit, måste det anses angeläget, att en del av ansvaret för vården av de på sinnessjukavdelningen vid anstalten å Långholmen intagna kan överflyttas från överläkaren på en av förste läkarna vid nämnda avdelning. Härvid bör särskilt s. k. ställföreträdararvode utgå. Departementschefen tillstyrker, att medel anvisas härför med föreslaget belopp, 1 440 kronor. Ett arvode av 3 960 kronor anses böra beviljas åt särskild kroppssjukläkare vid anstalten i Härnösand.

I likhet med fångvårdsstyrelsen finner departementschefen angeläget, att möjlighet beredes inom fångvården att i viss utsträckning kunna företaga anlagsundersökningar även av andra intagna än sådana som dömts till ungdomsfängelse. Det tillstyrkes därför, att arvodesposten nu uppräknas med 7 000 kronor för tillgodoseende av det mest framträdande behovet i detta hänseende.

I syfte att öka antalet sinnesundersökningar vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, varigenom väntetiderna för dem som skall undergå dylika undersökningar kunde förkortas, har fångvårdsstyrelsen föreslagit, att särskild ersättning skall utgå till överläkare för undersökningar som denne utför utöver ett antal av 35 undersökningar per år och till förste läkare för undersökningar som denne utför utöver ett antal av 40 per år. Ehuru det är synnerligen angeläget att väntetiderna för sinnesundersökningar nedbringas och de föreslagna ersättningarna ur denna synpunkt kan förefalla motiverade, anser sig departementschefen med hänsyn till de principiella invändningar, som statskontoret och lönenämnden anfört, icke kunna tillstyrka förslaget.

I den av statens organisationsnämnd framlagda utredningen angående expeditionspersonalen vid tvångsarbets-, alkoholist- och fångvårdsanstalterna å Svartsjö har bl. a. föreslagits utbyte av vissa befattningshavarkategorier, som nu tages i anspråk för kontorsgöromål men som närmast är avsedda för tillsynstjänst, mot tjänster i biträdeskarriären. Förslaget överensstämmer i princip med den ordning, som enligt beslut av statsmakterna fastställts för andra anstalter tillhörande fångvården. Departementschefen tillstyrker i fråga

om fångvårdsanstalten på Svartsjö förslaget om utbyte av en uppsyningsmanstjänst i Ca 15 på övergångsstat mot en kontoristtjänst med den erinran likväl, att sistnämnda tjänst bör vara placerad på extra ordinarie stat. Vidare föreslås i huvudsaklig anslutning till vad organisationsnämnden anfört, att den för fångvården f. n. avsedda assistenttjänsten i Cg 23 ersättes med en ordinarie assistenttjänst i samma lönegrad. Nu utgående provisoriskt lönelillägg bör därvid bortfalla.

Med hänsyn till vikten av att isoleringsavdelningarna vid centralanstalterna i Malmö och Härnösand äger tillgång till den ytterligare personal i befälsställning, som på grund av avdelningarnas karaktär visat sig nödvändig, tillstyrkes att bevakningspersonalen vid vardera avdelningen förstärkes med en överkonstapel, som bör placeras i Ce 14.

I sitt den 30 september 1954 överlämnade förslag till organisation för fångvårdsstyrelsen erinrade fångvårdens organisationskommitté om att sedan hösten 1953 gruppterapeutisk försöksverksamhet bedrivits av en expert bland olika kategorier av kriminalvårdsklientelet. Kommittén, som ansåg önskvärt, att denna verksamhet finge bedrivas i fastare former förordade, att till fångvårdsstyrelsens socialbyrå skulle stadigvarande knytas en psykologtjänst i lönegrad 29. Departementschefen förordar, att ett belopp av 20 000 kronor beräknas under fångvårdsanstalternas anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för gruppterapeutisk försöksverksamhet.

I föregående års statsverksproposition förordades i samband med att förslag framlades om vakantsättning av den ledigblivande befattningen såsom förste pastor och överlärare i Ca 29 vid anstalten på Långholmen, att i stället för lön å nämnda befattning skulle anvisas ett belopp av 6 000 kronor till religionsvård å Långholmsanstalten. Riksdagen beslöt i enlighet härmed. För att på bästa sätt tillvarataga de resurser, som inom fångvården finnes tillgängliga för sådana ändamål, för vilka de prästerliga befattningshavarna anlåtats, har Kungl. Maj:t sedermera, efter förslag av fångvårdsstyrelsen, funnit lämpligt förordna, att innehavaren av tjänsten såsom pastor och förste lärare i Ca 27 vid anstalten i Malmö skall tills vidare vara placerad vid anstalten å Långholmen med Stockholm såsom stationeringsort. I samband härmed har det för Långholmsanstalten beviljade beloppet å 6 000 kronor överförts till anstalten i Malmö, fördelat med 2 000 kronor till religionsvård och 4 000 kronor till fritidsledare. Härom anses anmälan böra göras till riksdagen.

I enlighet med det anförda uppräknas anslaget med 39 500 kronor för nya tjänster vid det till Skenäsanstalten hörande annexet Färjestaden, med 103 800 kronor för nya tjänster under ett halvt år vid tre kolonier, avsedda för ungdomligt klientel, med 19 027 kronor för föreslagna tjänsteförändringar beträffande 1 läkare (Långholmen), 5 föreståndare (Kalmar, Orretorp, Hildero, Sjöboda, Tenhult), 1 överkonstapel (Tenhult), 5 dagkonstaplar vid vissa anstalter samt 6 kontors- eller skrivbiträden vid fångvårdens sinnessjukavdelningar, med 5 352 kronor för utbyte av 6 vaktkonstaplar mot yrkesmästare (Falun, Luleå, Singeshult) och mot arbetsterapeuter (Hå-

ga, Karlstad, Jönköping), med 23 328 kronor för 1 socialassistent (Långholmen), 1 kanslibitråde (Håga) och 1 kontorsbiträde med halvtidstjänstgöring (Växjö), med 41 124 kronor för 2 yrkesmästare (Ödevata, Vänersborg) och 2 arbetsterapeuter (Norrköping, Härnösand), med 20 160 kronor för 2 överkonstaplar (isoleringsavdelningarna i Malmö och Härnösand), med 250 716 kronor för personalen vid kolonien Lingatan, en ny 50-mannakoloni och en för Västeråsanstalten avsedd ny koloni jämte en vaktkonstapel (Tenhult), med 1 440 kronor för ställföreträdararvode åt 1 förste läkare (Långholmen), med 3 960 kronor för kroppssjukläkare (Härnösand), med 4 000 kronor till överläkaren vid Roxtunaanstalten för rådgivning vid Skenäs och Färjestaden, med 7 000 kronor för anlagsundersökningar och med 20 000 kronor för gruppterapeutisk försöksverksamhet. Därjämte bör uppräknning ske med 1 100 kronor för automatisk anslagsförändring. Med hänsyn till beslut av årets riksdag angående ersättning för tjänstgöring på obekvämlig arbetstid m. m. (prop. nr 21; statsutsk. utl. nr 30) bör anslaget ytterligare uppräknas med 170 000 kronor. Å andra sidan anses anslaget kunna nedräknas med 22 884 kronor för 1 direktörstjänst i Ca 30 å övergångsstat och med 1 524 kronor i samband med utbyten av tjänster för expeditionspersonal vid fångvårdsanstalten å Svartsjö. Sedan riksdagen numera beslutat om inrättande hos fångvårdsstyrelsen av vissa tjänster i utbyte mot en på fångvårdsanstalternas stat uppförd assistenttjänst i Ca 22 och en från samma stat avlönad yrkesmästartjänst i Cg 14 bör, i samband med överförande av assistenttjänsten till övergångsstat, förevarande anslag ytterligare nedräknas med tillhoppa 25 692 kronor.

Anslaget höjes alltså med 660 407 kronor eller i runt tal 660 400 kronor.

De beslutade ändringarna av grundlönebeloppen föranleder en omräkning av vissa anslagsposter.

I personalförteckningen bör vidtagas de ändringar, som erfordras i anledning av vad departementschefen ovan anförde. Sålunda bör ökning ske av antalet läkare i Ce 29 från 5 till 6, av antalet assistenter i Ca 23 från 1 till 2, av antalet föreståndare i Ca 23 från 6 till 7, av antalet föreståndare i Ca 21 från 14 till 15, av antalet överkonstaplar i Ca 14 från 67 till 72, av antalet vaktkonstaplar i Ca 12 från 402 till 422, av antalet kanslibiträden i Ca 11 från 5 till 11 och av antalet kontorsbiträden i Ca 8 från 18 till 26. Samtidigt bör från förteckningen avföras 2 föreståndare i Ca 19. Av de på ordinarie stat uppförda 6 assistenterna i Ca 22 bör 1 överföras till övergångsstat. Enligt anmälan av fångvårdsstyrelsen kan vidare av de å övergångsstat uppförda tjänsterna — förutom den förut omnämnda direktören i Ca 30 — följande avföras från förteckningen, nämligen 1 direktör i Ca 29, 4 direktörer i Ca 27, 2 assistenter i Ca 23, 5 assistenter i Ca 22, 4 assistenter i Ca 20, 5 föreståndare i Ca 20 och 11 föreståndare i Ca 19. Därest den föreslagna nya tjänsten såsom assistent i Ca 23 vid fångvårdsanstalten å Svartsjö skulle besättas med nuvarande extra assistent vid anstalten, vilken assistent är innehavare av den å övergångsstat uppförda

tjänsten som uppsyningsman i Ca 15, bör jämväl sistnämnda tjänst utgå ur personalförteckningen.

I en inom första kammaren av herr *Göransson* väckt motion (I:492) har hemställts att riksdagen måtte *dels* besluta om de i motionen specificerade ändringarna i fråga om anslagsbeloppen till Förvärv av fångkolonier och till Vissa byggnadsarbeten för fångvården, *dels* i enlighet med de förslag som framlagts i motionen besluta om inrättande av nya tjänster och om uppflyttning av vissa tjänster i lönegradshänseende ävensom vidtaga den uppräknig av anslaget till Fångvårdsanstalterna: Avlöningar som blir en följd av dessa beslut, *dels ock* besluta om ytterligare utredning av frågan om utbyggnad av Håga sjukhus ävensom av frågan om anstaltsvården av ungdom som dömts till tidsbestämt straff.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionen.

Utskottet

Utskottets vederbörande avdelning har under hösten 1954 varit i tillfälle att vid besök på fångvårdsanstalten i Härnösand ta något närmare kännedom om hur anstaltsgrupperingen ter sig i praktiken. Ehuru råjongsplanen tillämpats alltför kort tid för att tillåta några säkra slutsatser, blev utskottets allmänna intryck av den nya ordningen övervägande gynnsamt. Utskottet har därför intet att erinra mot vad departementschefen anfört om att frågan om ett genomförande av anstaltsgruppering även vid ungdoms- och säkerhetsanstalterna vid lämplig tidpunkt upptas och övervägs med ledning av vunna erfarenheter.

Departementschefen har som framgår av den lämnade redogörelsen funnit, att den första byggnadsetappen enligt de riktlinjer för fångvårdens nydaning som fastställdes av 1950 års riksdag — den avser de unga lagbrytarna — bör fullbordas i första hand. Därjämte anses byggnadsarbeten inom den andra etappen, som avser de abnorma eller eljest svårskötta, böra igångsättas. Ställning bör enligt Kungl. Maj:ts förslag tas till de olika planer som här föreligger, och arbeten skall påbörjas och bedrivs i den takt som kan ifrågakomma under nästa budgetår. Då några byggnadsplaner inom den tredje etappen ännu inte föreligger till bedömande bör, i avbidan på de pågående utredningarna, endast vissa kompletteringar göras av de öppna anstalterna inom denna etapp. Departementschefen betonar dock att byggnadsobjekten inom den andra och tredje etappen inte kan strängt särhållas.

I motionen I:492 utföres med utgångspunkt främst från statsfinansiella och eljest ekonomiska överväganden ett resonemang, som utmynnar i utlandet att motionären anser att riksdagen, i vad avser förvarade och internerade (den andra etappen), inte bör binda sig vid det i propositionen föreslagna principprogrammet. Något yrkande om ändring av principprogram-

met som sådant har emellertid inte framställts i motionen. Utskottet finner sig därför sakna anledning att till bedömande upptaga motionärens nyss återgivna uttalande och den bakomliggande motiveringen.

För egen del har utskottet funnit det av departementschefen skisserade allmänna programmet stå i god överensstämmelse med de av riksdagen tidigare fastställda riktlinjerna för utvecklingen av fångvårdens anstaltsorganisation. Utskottet har därför intet att erinra mot vad departementschefen härvidlag anfört. Därvid vill utskottet betona, att den omständigheten att en anstalt enligt programmet uppföres för visst klientel inte utgör hinder för att den i en framtid används för omhändertagande av annat lämpligt klientel, om så av utvecklingen påkallas.

Mot departementschefens beträffande anstalter för ungdomsfängelseklientel framlagda förslag, vilkas närmare innebörd framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, har i motionen gjorts åtskilliga invändningar. Sålunda har anförts, att förvärv av fastigheten i Färjestaden bör ske endast under förutsättning att å Färjestaden anordnas en mottagningsavdelning för sådana fall som från början anses kunna placeras på öppen anstalt. Motionären har vidare föreslagit att man omedelbart anordnar två nya frigångshem av samma kolonityp som Hildero och med samma personaluppsättning med tillhoppa 24 platser. Det belopp av 750 000 kronor som av departementschefen äskats för förvärv av fastigheten i Färjestaden samt en mindre koloni till envar av anstalterna i Uppsala, Nyköping och Ystad föreslås av motionären skola disponeras för anskaffande av nyss angivna två frigångshem, en mindre koloni till anstalten i Ystad samt fastigheten i Färjestaden eller, om motionärens förslag till disposition av denna anläggning inte godtages, den i propositionen föreslagna, till Nyköpingsanstalten anknutna kolonien. Anstalterna i Nyköping och Ystad bör enligt motionären omedelbart ombyggas, och för ombyggnaden föreslås ett anslag på 165 000 kronor. I samband med medelsanvisningen bör enligt motionärens åsikt Kungl. Maj:t erhålla bemyndigande som gör det möjligt att, om så i vissa fall finnes lämpligt, förhyra i stället för förvärva fastighet. Beträffande Skenäs uttalas i motionen att det är önskvärt att antalet ordinarie platser bestäms till 60 i stället för av fångvårdsbyggnadsutredningen föreslagna 72. Slutligen föreslås i motionen, såvitt nu är i fråga, att för budgetåret 1955/56 skall anvisas 780 000 kronor till uppförande av tolv personalbostäder vid ungdomsanstalten Røxtuna.

För att erhålla en närmare belysning av motiven för de sålunda divergerande förslagen i propositionen och motionen har utskottets vederbörande avdelning vid samtidigt sammanträffande med representant för justitiedepartementet och chefen för fångvårdsstyrelsen dryftat några av de aktuella frågorna. Av de upplysande svar, som utskottet därvid erhållit, har utskottet närmast fått det intrycket att flertalet meningsskiljaktigheter i fråga om byggnaderna för ungdomsfängelseklientel snarare är att hänföra till detaljutformning och verkställighet än till det område, som bör bli föremål för riksdagens prövning. Förslaget att för omedelbar ombyggnad av Nykö-

pings- och Ystadsanstalterna anvisa ett anslag av 165 000 kronor avstyrktes av utskottet, emedan ett bifall skulle kunna leda till en inte önskvärd splittning av den samlade byggheten vid fångvårdsväsendet och slutlig ställning först bör tagas till frågan om anstalternas framtida användning. I anledning av förslaget om anvisande av 780 000 kronor till uppförande av personalbostäder vid Roxtuna vill utskottet erinra att riksdagen vid behandlingen av samma fråga år 1951 uttalat, att tjänstebostäder i princip bör uppföras endast för den personal, som på grund av sin tjänst måste bo vid anstalten. Under hänvisning härtill är utskottet inte berett tillstyrka detta yrkande i motionen. Då, som utskottet nyss antytt, övriga motionsyrkanden som avser ungdomsfängelseanstalterna i den mån de befinnas befogade torde kunna tillgodoses vid genomförandet av den plan, till vilken riksdagen nu har att ta ställning, finner utskottet skäl ej heller föreligga tillstyrka dessa yrkanden.

Vad departementschefen anfört och föreslagit beträffande byggnader för ungdomsfängelseklientel har inte givit utskottet anledning till annat uttalande än att utskottet *dels* understryker att ett sammanförande av ungdomsfängelseelever med vanligt fångvårdsklientel på samma anstalt inte bör äga rum och *dels* framhåller att ytterligare investeringar i Skenäs inte bör ske, förrän garantier kan anses ha vunnits att vattentillgången för anstalten kan tryggas för rimlig kostnad.

Vad angår till tidsbestämt straff dömda fångar, som vid straffverkställighetens början inte uppnått 22 års ålder, innebär departementschefens förslag i princip, att dessa fångar, frånsett vissa specialkategorier, tills vidare skall omhändertagas på de nuvarande ungdomsanstalterna i Uppsala, Ystad och Nyköping samt fångvårdsanstalten i Västerås. För att envar av de tre förstnämnda anstalterna skall ha tillgång till öppen vård, äskas medel för förvärv av tre kolonier samt för inventarie- och klädesutrustning vid dem. I motionen yrkas ytterligare utredning av frågan om anstaltsvården av ungdom som dömts till tidsbestämt straff.

Mellan departementschefen och motionären råder enighet om att samtliga tre nyssnämnda ungdomsanstalter på grund av sin ålderdomliga typ inte i längden bör bibehållas. Fångvårdsbyggnadsutredningen har också anfört att det måste anses högst angeläget att i varje fall Uppsalaanstalten, så snart omständigheterna medger, friställes. Av departementschefens anförande framgår, att anstalterna måste vara i bruk en följd av år. Utskottet kan mot bakgrunden av dessa uttalanden inte dela motionärens uppfattning att Kungl. Maj:ts förslag är att uppfatta som en definitiv lösning. Snarare vill utskottet tolka förslaget så, att det innebär att en bättre ordning än den rådande tillskapas intill dess omständigheterna medger en mera definitiv lösning. Utskottet anser sålunda i likhet med motionären att Kungl. Maj:ts förevarande förslag inte är i allo tillfredsställande, men hyser betänkligheter mot att föreslå riksdagen begära ytterligare utredningar rörande fångvårdsförhållanden. Ytterligare utredning av den fråga, som är på tal, torde såvitt utskottet kan bedöma kunna åstadkommas genom att fångvårdsbyggnadsutredningen inom ramen för sitt utredningsuppdrag överväger möjlig-

heterna att tillgodose behovet av mera tidsenliga platser för det unga fångvårdsklientelet med tidsbestämt straff och därvid jämväl beaktar vad motionären anför. Hinder föreligger inte heller för fångvårdsstyrelsen att av eget initiativ verkställa den utredning styrelsen finner erforderlig. Med hänsyn till det anförda kan utskottet inte förorda en framställning från riksdagens sida om ytterligare utredning i det avseende varom nu är fråga.

I motionen har såvitt angår anstalter för förvarade och internerade framförts vissa erinringar mot den föreslagna utbyggnaden av Hall och framlagts vissa motförslag. Motionären har yrkat *dels* att Kungl. Maj:ts hemställan skall avslås såvitt den avser ett i anslaget till vissa byggnadsarbeten för fångvården ingående belopp av 1 700 000 kronor för två sidoanstalter till säkerhetsanstalten å Hall, *dels* anvisande av ett anslag av 700 000 kronor för uppförande av förslagsvis 10 lägenheter såsom tjänstebostäder vid Hall, *dels* anvisande av ett anslag av 55 000 kronor till ombyggnadsarbeten vid fångvårdsanstalten i Norrköping, *dels ock* att riksdagen skall besluta om ytterligare utredning av frågan om utbyggnad av Håga sjukhus.

Av skäl, som anförts av departementschefen, tillstyrker utskottet att de båda sidoanstalterna till Hall uppföres i enlighet med propositionens förslag. Medel för uppförande av tjänstebostäder vid Hall synes inte böra anvisas förrän för riksdagen redovisats resultatet av en utredning, avseende möjligheterna att på annat sätt bereda den övervägande delen av personalen bostäder. Det har inte varit möjligt för utskottet att utan tillgång till närmare utredning bedöma, under hur lång tid fångvårdsanstalten i Norrköping kan erfordras för nuvarande ändamål. Av det anförda följer, att utskottet inte kan tillstyrka motionärens yrkanden beträffande medelsanvisning under förevarande avsnitt. Däremot finner utskottet vad i motionen anförts till stöd för yrkandet om ytterligare utredning rörande utbyggnad av Håga sjukhus i viss mån beaktansvärt. Då utskottet utgår från att Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang tar denna fråga under övervägande, finner utskottet ett beslut i enlighet med motionärens yrkande inte vara påkallat.

Departementschefens förslag i fråga om personalen föranleder en personalförstärkning med ett drygt 40-tal befattningshavare och en uppräknig av fångvårdsanstalternas avlöningsanslag med mer än 660 000 kronor. I belysning av dessa siffror finner sig utskottet i rådande läge inte kunna tillstyrka motionärens under rubriken personalfrågor framlagda förslag, vilkas närmare innebörd framgår av motionen.

Vad departementschefen i övrigt anför och föreslagit föranleder, liksom anslagsberäkningen under avlöningsanslaget, ej erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Beträffande yrkandena i motionen gör utskottet hemställan även under punkterna 7 och 8 i detta utlåtande.

Här hemställer utskottet, under återopande av vad ovan anförts,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 492, såvitt den avser inrättande av nya tjänster och uppflyttning av vissa tjänster i

lönegradshänseende ävensom uppräknig av förevarande anslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 25 februari 1955 angivna ändringar i fångvårdsanstalternas personalförteckning;

b) fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1955/56;

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	6 865 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	368 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	7 229 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 124 400
	Summa kronor 16 587 400

c) till *Fångvårdsanstalterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 16 587 400 kronor.

2:o) *Fångvårdsanstalterna*: *Omkostnader*. Kungl. Maj:t har (punkten 2, s. 129—136) föreslagit riksdagen att till *Fångvårdsanstalterna*: *Omkostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 7 703 100 kronor.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 7 313 100 kronor.

Under punkten [7] i det följande föreslår departementschefen en utvidgning av nuvarande anstaltsorganisation bl. a. genom förvärv av tre nya kolonier och fastigheten Färjestaden. Vid bifall till detta förslag torde i fråga om ett flertal av de under förevarande anslag upptagna posterna komma att under nästa budgetår uppstå ett ökat medelsbehov, vartill hänsyn icke tagits i fångvårdsstyrelsens anslagsframställning. En jämkning uppåt av de av styrelsen yrkade beloppen anses därför i viss utsträckning böra ske.

Vad beträffar posten till reseersättningar föreslås en höjning med 57 000 kronor. Posten till bränsle, lyse och vatten anses kunna nedsättas med förslagsvis 140 000 kronor, medan posten till övriga expenser bör höjas med 28 000 kronor.

Vad beträffar posterna till inventarier samt till beklädnads- och sängutrustning, erinras om att Kungl. Maj:t beslutat angående viss engångsanskaffning av inventarier och persedlar för fångvården. Med beaktande av ett av 1951 års riksdag gjort uttalande angående sättet för bestridande av vissa erforderliga utrustningskostnader vid fångvårdsanstalterna har Kungl. Maj:t därvid anbefallt fångvårdsstyrelsen att skyndsamt genom att, intill ett

värde av 275 000 kronor, utan ersättning taga i anspråk varor ur förråd tillhöriga fångvårdens arbetsdrift, verkställa en med hänsyn till nuvarande fångantal erforderlig upprustning av anstalternas inventarie- och persedelförråd i huvudsaklig överensstämmelse med ett av styrelsen på anmodan framlagt förslag. Till den del de erforderliga persedlarna ej finnes i verkstadsdriftens förråd skall de anskaffas för medel, som erhålles genom försäljning av varor i detta förråd. Om detta Kungl. Maj:ts beslut anses i förevarande sammanhang anmälan böra göras till riksdagen. Till följd av nämnda beslut kan, enligt av fångvårdsstyrelsen lämnade uppgifter, medelsbehovet beträffande inventarieposten och posten till beklädnad och sängutrustning för nästa budgetår bestämmas till 175 000 kronor resp. 1 200 000 kronor i stället för i anslagsframställningen beräknade 200 000 kronor resp. 1 300 000 kronor. Av förstnämnda belopp avser emellertid ca 25 000 kronor engångsanskaffning av vissa inventarier m. m., som icke omfattas av Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut. Såvitt angår utgifter av löpande natur föreslås, att under förevarande anslag anvisas till inköp och underhåll av inventarier 153 000 kronor och till beklädnad och sängkläder 1 200 000 kronor, innebärande en minskning av den förra posten med 47 000 kronor och en höjning av den senare med 80 000 kronor. Vad åter angår nyssnämnda, för viss engångsanskaffning av inventarier m. m. anmälda behov av 25 000 kronor, vilket jämväl bör tillgodoses, avser departementschefen att — i enlighet med riksdagens år 1950 fattade beslut angående dylika kostnaders budgettekniska redovisning — äska medel under särskilt anslag.

Under posten till inköp och underhåll av automobiler har för innevarande budgetår beräknats medel för bl. a. inköp av en ny bil. Då departementschefen för nästa budgetår kan tillstyrka anskaffning av endast en bil ytterligare, bör denna post upptagas med oförändrat belopp.

Vad beträffar posterna till utspisning, till hälso- och sjukvård samt till undervisning och fritidssysselsättning förordas en höjning med resp. 300 000 kronor, 100 000 kronor och 10 000 kronor.

Posten till diverse utgifter föreslås nedräknad med 8 000 kronor och posten till tjänstedräkt åt befattningshavare höjd med 10 000 kronor.

I detta sammanhang erinras om att strafflagberedningen den 21 december 1954 avgivit en framställning angående omedelbara åtgärder till förbättrande av eftervården efter frigivning och utskrivning från fångvårdsanstalt. I framställningen, som varit föremål för remissbehandling, föreslås bl. a. höjning av nuvarande arbetspremiers belopp, omprövning av grunderna för arbetsinkomstens fördelning i besparade och disponibla medel samt utvidgning av hjälpen med klädesutrustning m. m. Då erforderliga utredningar ännu icke avslutats, är departementschefen icke beredd att nu taga upp strafflagberedningens framställning till behandling. Med hänsyn till den diskussion, som förekommit i ämnet, framhålles följande rörande de redan nu gällande bestämmelserna.

Enligt 71 § 2 stycket verkställighetslagen gäller att vid den intagnes frigivning må, i händelse han saknar andra tillgängliga medel, enligt fång-

vårdsstyrelsens bestämmande av hans besparade medel anvisas främst skäligt belopp för hans uppehälle under den närmaste tiden samt därefter vad som åtgår till hans nödiga beklädnad. I vad mån den frigivne får bekosta kläder av sina besparade medel blir enligt detta stadgande beroende på hur man tolkar uttrycket »skäligt belopp för hans uppehälle under den närmaste tiden». Vid lagens tillkomst synes något uttalande härom icke ha gjorts. Uppenbarligen måste emellertid innebörden av bestämmelsen vara den, att den frigivne skall ha möjlighet att komma igång med ett förvärvsarbete. Som allmän regel bör alltså de besparade medlen i första hand tagas i anspråk för vad som åtgår till nödvändigt uppehälle åt honom och hans familj under tiden, till dess han kan påräkna en utbetalning av arbetsinkomst. Beträffande beskaffenheten av de kläder, som utlämnas till de frigivna och bekostas av anslaget, bör iakttagas att dessa är ändamålsenliga med hänsyn till årstid och till den frigivnes förhållanden. Det bör icke få förekomma, att kläderna och annan utrustning har en sådan enhetlig prägel att den som känner förhållandena kan på den frigivnes utrustning se, att han nyligen kommit från fångvårdsanstalt. Inom rimliga gränser bör den frigivnes egna önskemål beträffande klädernas modell, utförande m. m. tillgodoses.

Anslaget bestämmas i enlighet med det anförda till 7 703 100 kronor.

Utskottet, som förutsätter att den av strafflagberedningen gjorda framställningen om åtgärder till förbättrande av eftervården efter frigivning och utskrivning från fångvårdsanstalt upptas till prövning så snart omständigheterna det medger, ansluter sig till vad departementschefen anført rörande de redan nu gällande bestämmelserna i ämnet.

Under åberopande härav och då departementschefens förslag under denna punkt icke givit utskottet anledning till annat uttalande, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 7 703 100 kronor.

3:o) **Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.** Kungl. Maj:t har (punkten 3, s. 136 och 137) föreslagit riksdagen att till Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m. för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 489 000 kronor.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 600 000 kronor.

För fullständigande av utrustning vid vissa nya eller omändrade verkstäder vid anstalterna å Långholmen, i Malmö, å Tygelsjö, å Ödevata, å Orretorp och å Vångdalen — vilka samtliga verkstäder beräknas vara byggnadsmässigt färdiga under nästa budgetår — föreslås skola anvisas tillhoppa 263 000 kronor. För maskinutrustning m. m. till snickeriverkstad vid kolo-

nien Singeshult anses böra beviljas 53 000 kronor. För inköp av en personbuss beräknas 23 000 kronor.

Liksom under föregående budgetår beräknas under anslaget ett belopp av 150 000 kronor för sådana behov av komplettering av maskinutrustningar vid olika verkstäder, som sammanhänger med den löpande tekniska översynen och rationaliseringen.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m. för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 489 000 kronor.

4:o) **Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.** Kungl. Maj:t har (punkten 4, s. 137 och 138) föreslagit riksdagen att till Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m. för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 265 000 kronor.

I gällande riksstat har upptagits ett reservationsanslag å 150 000 kronor till inventarier m. m. för fångkolonier. Beloppet är avsett för utrustning av vissa planerade kolonier.

Under punkten [7] i det följande föreslår departementschefen, att anslag anvisas under kapitalbudgeten för förvärv av bl. a. kolonierna Tenhult och Mäshult. Vid bifall härtill bör medel anvisas även till inköp av vissa inventarier. För Tenhult anses därvid i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag böra beräknas 10 000 kronor, medan för Mäshult medelsanvisningen anses kunna bestämmas till 30 000 kronor. Därjämte begäres för engångsanskaffning av inventarier m. m., dels såvitt angår Skenäs, Färjestaden och tre nya kolonier tillhopa 200 000 kronor, dels ock i vad avser fångvårdsanstalterna i allmänhet 25 000 kronor.

Då samtliga nu berörda utgiftsändamål lämpligen bör sammanföras under ett gemensamt anslag, föreslås viss jämkning av hittillsvarande anslagsbenämning. Vid utgången av innevarande budgetår förefintlig reservation å det i gällande riksstat upptagna reservationsanslaget till Fångvårdsanstalterna: Inventarier m. m. för fångkolonier bör vid bifall till förslaget överföras till nu förevarande anslag.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer därför,

att riksdagen må till Fångvårdsanstalterna: Engångsanskaffning av inventarier m. m. för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 265 000 kronor.

5:o) **Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkten 5, s. 138 och 139), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 56 000 kronor.

6:o) **Inlösen av vissa byggnader å kronojord m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkten 6, s. 139) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inlösen av vissa byggnader å kronojord m. m.* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 187 500 kronor.

Kapitalbudgeten

Statens affärsverksfonder

7:o) **Förvärv av fångkolonier.** Kungl. Maj:t har (punkten 7, s. 139—141) föreslagit riksdagen att till **Förvärv av fångkolonier** för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 955 000 kronor.

För inköp av nya kolonier har investeringsanslag anvisats av 1945 och 1947 års riksdagar, vilka anslag i budgetredovisningen sammanförts till ett anslag. Av detta återstod vid ingången av budgetåret 1952/53 odisponerat i runt tal 237 000 kronor. För budgetåret 1953/54 anvisade riksdagen ytterligare 338 000 kronor, som tillsammans med nyssnämnda odisponerade belopp skulle täcka kostnaderna för inköp av två kolonier, var och en för 50 intagna, samt av egendomen Ödevata, som arrenderats av fångvården. 1954 års riksdag har slutligen beviljat medel, 500 000 kronor, för anskaffande av ännu en 50-mannakoloni och en koloni med omkring 15 platser, avsedd för anstalten i Västerås.

Vad angår dispositionen av de av 1953 och 1954 års riksdagar anvisade medlen till förvärv av fångkolonier erinrar departementschefen, att inköp skett av kolonien Ödevata och en av de avsedda 50-mannakolonierna (Vångdalen). Vidare har förslag framlagts av fångvårdsstyrelsen om förvärv av vissa egendomar för anordnande av de återstående båda 50-mannakolonierna; dessa framställningar är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. En koloni har under hösten tillkommit på egendomen Lingatan.

Det antal öppenvårdsplatser, som finnes vid kolonierna Mäshult och Tenhult, är outhärligt. Med hänsyn härtill och till ifrågakvarande egendommars lämplighet för koloniändamål är det angeläget, att fångvården i fortsättningen kan obehindrat förfoga över desamma. Departementschefen tillstyrker fördenskull fångvårdsstyrelsens förslag om inköp av berörda fastigheter. I

samband därmed anses även det av styrelsen omnämnda, intill egendomen Spexeryd gränsande området om 10 000 m² böra förvärfvas. Mot de angivna köpeskillingarna, sammanlagt 205 200 kronor, anses intet vara att erinra.

Under återopande av vad departementschefen under punkten [1] anfört föreslås härjämte, att för förvärv av fastigheten Färjestaden samt ytterligare tre nya kolonier beräknas tillhopa 750 000 kronor.

I enlighet med det anförda bör under förevarande punkt anvisas sammanlagt 955 200 kronor eller i runt tal 955 000 kronor.

Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående redovisning av de nyförvärvade egendomarna under vederbörliga fonder.

Utskottet, som inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts här framlagda förslag, får under återopande jämväl av vad utskottet anfört under punkten 1 i detta utlåtande hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 492, såvitt den avser förevarande anslag, till *Förvärv av fångkolonier* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 955 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond

8:o) **Vissa byggnadsarbeten för fångvården.** Kungl. Maj:t har (punkten 8, s. 141—146) föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsarbeten för fångvården för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 4 565 000 kronor.

Å kapitalbudgeten för innevarande budgetår har under statens allmänna fastighetsfond anvisats följande investeringsanslag för fångvårdsändamål, nämligen till

Ombyggnadsarbeten vid äldre fångvårdsanstalter	500 000
Om- och tillbyggnad av arbetslokaler vid fångvårdsanstalter m. m.	412 000
Nybyggnad av arbetslokaler vid fångvårdsanstalter m. m.	610 000
Nybyggnad av personalbostäder vid fångvårdsanstalter m. m.	800 000
Utbyggnad av fångvårdsanstalten på Hall	1 200 000

Departementschefen föreslår, att vid bifall till vad i det föregående under punkten [1] förordats i fråga om utförande av vissa byggnadsföretag för budgetåret 1955/56 medel anvisas för följande ändamål:

Om- och nybyggnadsarbeten vid ungdomsanstalten Skenäs	1 500 000
Utbyggnad av säkerhetsanstalten på Hall	400 000
Två sidoanstalter till säkerhetsanstalten på Hall	1 700 000

Summa kronor 3 600 000

Med hänsyn till att en betydande reservation beräknas uppkomma å det för innevarande budgetår anvisade investeringsanslaget till Ombyggnadsarbeten vid äldre fångvårdsanstalter och i avvaktan på den generalplan för sådana arbeten som utarbetas av byggnadsstyrelsen och fångvårdsstyrelsen, anses ytterligare medel för sådant ändamål icke nu böra beräknas. Därest riksdagen icke framställer erinran häremot, bör dock hinder icke möta att anlita ifrågavarande anslag även för om- och tillbyggnadsarbeten vid nyare anstalter, där arbetena är av den mindre omfattning att de icke påverkar fastighetsvärdet.

Departementschefen upptager härfter de anslagsfrågor som avser istånd-sättande av nyförvärvade kolonier samt uppförande av verkstadsbyggnad vid kolonien Singeshult och personalbostäder.

Såsom fångvårdsstyrelsen framhållit, kräves i regel vid förvärv av fångkolonier vissa om- och tillbyggnadsarbeten för att kolonierna skall kunna effektivt utnyttjas. Det måste därför anses angeläget, att medel står till förfogande för utförande av sådana arbeten. Departementschefen vill därför tillstyrka att för ändamålet beräknas ett belopp av 400 000 kronor. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om dispositionen av dessa medel.

För att bereda de å kolonien Singeshult intagna tillfredsställande sysselsättningsmöjligheter bör den nuvarande arbetsdriften vid kolonien (jordbruks- och skogsarbete) kompletteras med verkstadsdrift. Ett belopp av 110 000 kronor föreslås anvisat för uppförande vid denna koloni av en verkstadsbyggnad för snickeri. Vad gäller valet av byggnadskonstruktion anses av byggnadsstyrelsen framställd erinran böra beaktas.

Bostadssituationen för fångvårdens personal är på flera håll mycket otillfredsställande. För att åstadkomma en förbättring i detta hänseende har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 800 000 kronor för nybyggnad av personalbostäder m. m. Detta anslag har tagits i anspråk för — förutom visst bostadsbygge vid Håga sjukhus — anordnande av två lägenheter och två enkelrum vid envar av kolonierna Skogsgård och Sörbyn samt en lägenhet och ett enkelrum vid envar av kolonierna Tygelsjö och Ödevata. Då en ytterligare utökning av bostadsbeståndet vid fångkolonier är angelägen, tillstyrkes, att även för nästa budgetår medel beräknas för sådant ändamål med 375 000 kronor. Genom användande av fabriksstillverkade byggnader synes möjligt att härför anordna fem familjebostäder om tre rum och kök jämte några enkelrum. Utplaceringen av bostäderna på olika kolonier föreslås få bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av fångvårdsstyrelsen.

Såsom i det föregående under punkten [1] berörts har Kungl. Maj:t genom beslut den 22 oktober 1954 förordnat, att den kronan tillhöriga egendomen Lingatan i Stångenäs kommun skulle överföras till fångvårdsstyrelsens förvaltning samt att å egendomen skulle vara anordnad en koloni för vanligt fångförvar. Därvid förutsattes att vid den nyupprättade kolonien skulle uppföras en enklare verkstadsbyggnad för en kostnad av högst 80 000

kronor. Departementschefen föreslår, att medel här beräknas för att täcka denna kostnad.

Sammanlagda medelsbehovet för nu angivna arbeten skulle alltså uppgå till 4 565 000 kronor.

För att i fortsättningen åstadkomma en bättre överblick än hittills över investeringsverksamhetens omfattning vid fångvården, förordas, att sådana kapitalinvesteringar, varom här är fråga, sammanföres under ett gemensamt anslag, benämnt Vissa byggnadsarbeten vid fångvården. I anslutning härtill bör vid utgången av innevarande budgetår förefintliga behållningar å de i gällande riksstat uppförda investeringsanslagen till Utbyggnad av fångvårdsanstalten å Hall, till Om- och tillbyggnad av arbetslokaler vid fångvårdsanstalter m. m., till Nybyggnad av arbetslokaler vid fångvårdsanstalter m. m. samt till Nybyggnad av personalbostäder vid fångvårdsanstalter m. m. vid bifall till förslaget överföras till det nya anslaget. I det angivna syftet bör vidare vid medelsäskandena för kommande budgetår framläggas förslag till investeringsplan innehållande uppgifter rörande beräknad medelsförbrukning för varje enskilt byggnadsföretag, som godkänts av riksdagen. Beträffande nya företag, som föreslås upptagna i planen, bör liksom hittills erforderliga redogörelser lämnas. Med avseende å den föreslagna medelsanvisningen föreslås få gälla, att den i det föregående angivna fördelningen icke skall vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas rationella bedrivande eller eljest ur ekonomiska synpunkter kan finnas lämpligt förutsättes enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för visst, av riksdagen godkänt ändamål kunna ske under förutsättning dels att medel finnes disponibla under anslaget och dels att den av statsmakterna godkända kostnadsramen för ändamålet i fråga icke överskrides.

Utskottet får under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1 i detta utlåtande med tillstyrkande jämväl av Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 492, såvitt den avser förevarande anslag, till *Vissa byggnadsarbeten för fångvården* för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 4 565 000 kronor.

Stockholm den 17 maj 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 141.

Reservation

vid punkten 8 (*Vissa byggnadsarbeten för fångvården*) av fröken *Elmén*.